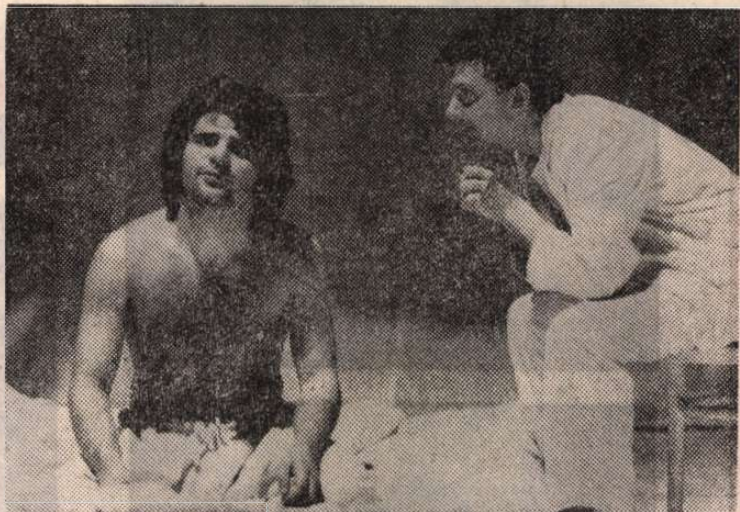

Az örült és az apáca

AZ ÚJVIDÉKI MŰVÉSZETI
AKADÉMIA VÉGZŐS SZÍNI-
NÖVENDEKEINEK VIZSGA-
ELŐADÁSA

Witkiewicz fantasztikus színművével, Az örült és az apáca címmel küldte színpadra végzős növendékeit Virág Mihály és Fischer Várady Hajnalka. Izgalmas feladat, amellyel a „gyakorlat” rendelkező színészek is nehezen bírkóznak meg, mert óriási lelki kondíciót igényel a zaklatott atmoszféra megteremtése, ami Witkiewicz színművének sajátja. Kétségbeesés verseng itt a groteszkkal, bujaság a szenttel, realitás a látomással, az apokalipszis előérzetével. **Eörsi István** úgy fogalmazott: „a modern lengyel dráma legszembeütőbb sajátossága, hogy fantasztikus építményeit szétfeszíti a valóság.” Witkiewicz rémbohózatának is van valóság-alapja, felfedezhető benne a freudizmus hatása, gúnyiratként is felfogható, melyben a pszichiátria korlátozottságát teszi neveltségessé, ugyanakkor magánvallomás a boldogság elérhetetlenségéről. Ebbe a vallomásba Witkacy mintegy mellékesen, futurologiát is kever. A művészet sorsával kapcsolatos jóslata, mármint hogy az örült és perverzitás maradt meg esélynek a számára, azóta valóban beteljesedett. A dráma főhőse Walpurg, a költő megőrül mintegy magára mért büntetésként és bűnhődésként, amiért túl messzire merészkedett (kokain, meszkalin, morfium, éter és egyébek). Vállalt sorsával tanúsítja, hogy a tudat elfogadott határait néha csak az ép elme feláldozása árán lehet átlépni.

Ellentétpárja, Anna nővér, az apáca ugyanoda jut érzelmeinek fékentartásával, kompromisszumok árán, ahová Walpurg nonkomformista, zabolátlan indulatai által — az életen kívülre. Egy elme-gyógyintézetben találkoznak, Walpurg cellájában. Kezdetben a

(DUDÁS Szabolcs felvétele)

Simon Mihály (Walpurg) és Kákonyi Tibor (dr. Grün) a Witkiewicz-színműben

gyógyítás, avagy a lassú mérgezés mellett asszisztáló Anna nővér hallgat és Walpurg beszél, majd a dráma csúcán teljesen felszabadulnak indulataik, végül pedig személyiséget cserélnek: az apáca örül meg és veszi magára a költő kétségbeesésének terhét.

Walpurg szerepét Simon Mihályra, Anna nővérét Vicei Natáliára osztotta Fischer Várady Hajnalka tanárnő, aki rendezőként jegyzi a vizsgaelőadást. Simon invenciózusan, pátosszal és gúnnyal, önróniával játssza ezt az örületben utazó, ellentmondásos figurát, aki minden tilalom alól feloldotta önmagát. Valódi dráma, feszült játéka a darab első felében mégsem jön létre Vicei Natália merevsége miatt. Anna nővér a dráma legnehezebb, legtitokzatosabb szerepe, látszik ez abból is, hogy a tehetséges színésznő képtelen megtalálni ennek a világfájdalomtól és kéjvágytól fűtött „izgalmas” nővért a hangját. Róadásul nem tartja be azt az arany szabályt, hogy amiről beszél egy jelenetben, azt gesztussal lehetőleg ne illusztrálja, mert akkor kétszer mondja el a nézőnek ugyanazt, s ez unalmas. Gesztusaiban is olyan naivnak ábrázolja, mint amilyen szentimentálisak félszeg mondatai. Belülről induló gesztusokkal nem készíti elő a nagy érzelmi fellobbanást. Meggőzőbb a dráma szabad jeleneteiben. Mintha szerzetesnői ruhájával együtt levetné a szerepsémát is.

Kákonyi Tibor dr. Grünje, a pszichoanalízis bajnoka precízen kialakított figura, még (kényszerű)

sántítása is beleillik a freudista gyengefiú természetrajzába. Zavaró viszont Giric Attília dr. Burdygielének egyéniségessége, annál is inkább, mivel szándék szerint lélektani, realista színjátás folyik a leszűkített fehér térben, testközelségben a nézővel. A csupasz fehér tér és a közelség (a nézőket a színpadra ültetik) nagyon kiszolgáltatja a színészt, itt nem lehet csalni és nincs mibe kapaszkodni. Minden arcizom-rándulásukat látjuk — látnánk, ha lenne. Nagyobb figyelmet fordíthattak volna a szereplők közti metakommunikáció kidolgozására.

Az osztály ötödik tagja Kovács Etelka karakterteremtő képességéről tehetett tanúbizonyságot Barbara főnővér epizódszerepében. Feltételezhetően kuriózumként váltalta Hernyák György (rendező) és László Sándor (az Újvidéki Rádió színésze) az elme-gyógyintézeti ápolók statisztaszerepét. Rövid, ám frappáns, néma jeleneteik azt is példázák, mennyire felszabadultá teheti a művészt a gyakorlat, az, ami az akadémistáknak még nincsen. Azért tartom itt most ezt fontosnak megállapítani, mert a vizsgaelőadásból kitűnt, hogy a szakma alapjait elsajátították a végzősök — lényegében az akadémianak ez is a célja, azonban ahhoz, hogy különösebb hatást gyakorolhassanak a nézőre, más is kell: egyéniség. Egyéniségük kibontakozására pedig későbbi pályafutásuk során, kemény munkával, rendszeres tréninggel kerülhet sor.

BARTUC Gabriella